

متن پرسش

با سلام خسته نباشید در سؤالات گذشته از شما پرسیدیم که: ملاک علم حضوری چیست؟ الف) خود معلوم نزد عالم حاضر باشد، نه صورتش. ب) بدون مقدمات عقلی و استدلالی حاصل شده باشد. و شما فرمودید که هر دو ملاک هست. این درست است که هر جا معلوم نزد ما حاضر بود، بدون مقدمات عقلی و استدلالی حاصل شده است. ولی این درست نیست که وقتی بدون مقدمات عقلی و استدلالی به معلومی رسیدیم، حتماً خودش نزد ما حاضر باشد نه صورتش. یک مثال نقضش معلومات حسی است؛ مثلاً ما از دیدن خورشید علم به وجود آن پیدا میکنیم در حالی که صورت خورشید نزد ما حاضر است نه خودش. مثال نقض دیگرش حدس در مسائل علمی است؛ وقتی کسی حدس میزند که مثلاً مولکول بنزن دایره ای است، یا با دیدن دودکش کشتی حدس میزند که زمین کروی است، در هیچ یک از این دو مثال، خود معلوم نزد عالم حاضر نیست؛ نه دایره ای بودن مولکول بنزن نزدش حاضر است، و نه کروی بودن زمین. پس اینطور نیست که هر جا ملاک دوم باشد، پس حتماً باید ملاک اول هم باشد. حال به نظر شما، آن جاهایی که تنها ملاک دوم موجود است و بدون مقدمات استدلالی است، آیا علم هم حضوری است اگر چه فقط صورتش نزد عالم حاضر باشد نه خود معلوم؟

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: در علم حضوری معلوم به صورت وجودی نزد عالم است و نه به صورت مفهومی و نه صورت معلوم نزد عالم است بلکه وجود معلوم نزد عالم می‌باشد. همین طور که می‌فرمایید در معلومات حسی درست است که مقدمات عقلی و استدلالی در میان نیست ولی مقدماتی در میان است که صورت معلوم را نزد عالم می‌آورد و نه این‌که وجود معلوم نزد عالم باشد. ولی در مورد حدس ظاهراً موضوع فرق می‌کند زیرا در آن حال نفس مستعد می‌شود تا یک نحوه اشراق برایش پیش آید و علمی که برای نفس حاصل می‌شود مستقیماً به آنچه دیده مربوط نیست. موفق باشید